

Förordningsmotiv

Förordning om samhällsorientering för
vissa nyanlända invandrare

Fm
2010:1

Förordningstext

Förordning
om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare;

utfärdad den 7 oktober 2010

Regeringen föreskriver¹ följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna förordning innehåller föreskrifter om den samhällsorientering som varje kommun ska se till att nyanlända invandrare erbjuds enligt 5 § lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Syfte och innehåll

2 § Samhällsorienteringen syftar till att underlätta de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Samhällsorienteringen ska ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Målet ska vara att deltagarna utvecklar kunskap om

1. de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,

¹ Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 oktober 2010 (Regeringens förordningsmotiv 2010:1).

2. den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt,
3. hur samhället är organiserat, och
4. praktiskt vardagsliv.

3 § Samhällsorienteringen ska innehålla följande delar.

1. Att komma till Sverige.
2. Att bo i Sverige.
3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige.
4. Individens rättigheter och skyldigheter.
5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige.
6. Att påverka i Sverige.
7. Att vårda sin hälsa i Sverige.
8. Att åldras i Sverige.

Tyngdpunkten ska ligga på den praktiska aspekten av att leva i Sverige. Det exakta innehållet, omfattningen och tyngdpunkten i varje del bör anpassas efter deltagarna och de lokala förutsättningarna.

Utformning och genomförande

4 § Samhällsorienteringen ska påbörjas så snart som möjligt efter det att en etableringsplan har upprättats enligt 6 § lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Den ska normalt vara avslutad ett år efter det att etableringsplanen har upprättats.

5 § Varje nyanländ ska erbjudas en samhällsorientering som omfattar minst 60 timmar. Den ska kunna kombineras med arbete, studier och andra aktiviteter för att underlätta och påskynda etableringen i arbetslivet.

6 § Kommunen bestämmer hur samhällsorienteringen ska utformas och i vilken ordningsföljd samhällsorienteringens delar ska behandlas.

Samhällsorienteringen ska ge utrymme för dialog och reflektion.

7 § Samhällsorienteringen ska i möjligaste mån bedrivas på modersmålet eller ett annat språk som deltagaren behärskar väl. Vid behov ska tolk anlitas.

De personer som ger samhällsorienteringen ska ha lämplig pedagogisk utbildning eller erfarenhet och ämneskunskap.

8 § Kommunen ska ha en plan för samhällsorienteringen. I planen ska samhällsorienteringens innehåll och omfattning anges.

Planen ska revideras när det behövs. Hänsyn ska då tas till nya förutsättningar och hur genomförandet fungerat.

9 § Kommunen får uppdra åt andra att utforma planen och anordna samhällsorienteringen. Planen ska då godkännas av kommunen.

Intyg och information

10 § Kommunen ska ge varje deltagare ett intyg efter avslutad samhällsorientering. Om en annan kommun begär det, ska kommunen lämna information om delvis genomgången samhällsorientering.

Omfattningen och innehållet ska framgå.

Stöd, uppföljning och redovisning

11 § Länsstyrelserna ska främja och stödja samarbete mellan kommuner om samhällsorienteringen.

12 § Länsstyrelserna ska följa upp verksamheten. Varje kommun ska lämna länsstyrelsen de uppgifter som behövs för detta.

13 § Länsstyrelserna ska varje år lämna en gemensam redovisning om samhällsorienteringen till regeringen.

Denna förordning träder i kraft den 1 december 2010.

På regeringens vägnar

ERIK ULLENHAG

Cecilia Bergman
(Integrations- och
jämställdhetsdepartementet)

Behovet av en ny reglering

Den 17 november 2009 beslutade regeringen propositionen 2009/10:60 Nyanlända invandrares arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd, med bl.a. förslag till lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Enligt 5 § i denna lag är kommunerna skyldiga att se till att nyanlända erbjuds samhällsorientering. Enligt 7 § samma lag ska etableringsplanen för en nyanländ innehålla bl.a. samhällsorientering. Regeringen får meddela föreskrifter om samhällsorienteringens innehåll och omfattning. Riksdagen har beslutat i enlighet med propositionens förslag. Lagen träder i kraft den 1 december 2010.

Utredningen om samhällsorientering för nyanlända invandrare presenterade ett förslag till en förordning om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare i sitt delbetänkande Sverige för nyanlända. Värden, välfärdsstat, vardagsliv (SOU 2010:16) som lämnades den 4 mars 2010.

Regeringen har gjort en delvis annan bedömning än utredaren av hur samhällsorienteringen ska utformas. Dessa förordningsmotiv är avsedda som vägledning för kommunerna vid tillämpningen av förordningen.

Författningskommentar

Inledande bestämmelse

1 §

I den inledande paragrafen anges att förordningen innehåller föreskrifter om den samhällsorientering som varje kommun ska se till att nyanlända invandrare erbjuds enligt 5 § lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. De nyanlända invandrare som omfattas av denna lag och denna förordning är de flyktingar, andra skyddsbehövande m.fl. och deras anhöriga som avses i 2 § lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Syfte och innehåll

2 §

I paragrafen anges syftet och målet med samhällsorienteringen. Samhällsorienteringen syftar till att underlätta de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. I andra meningen anges att samhällsorienteringen ska ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande (jfr kommentaren till 5 §). Målet med samhällsorienteringen ska, för det första, vara att deltagarna utvecklar kunskap om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna. Punkten är utformad med 1 kap. 4 § och 5 § första stycket skollagen (2010:800) som förebild och innebär att samhällsorienteringen ska utgå från Sveriges konstitutionella grundvalar. Här ingår sådana grundläggande principer som alla människors lika värde och jämställdhet. Den första punkten kompletteras av den andra punkten, av vilken det framgår att deltagarna även ska utveckla kunskap om den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt. Med detta avses rättigheter och skyldigheter som, utan att vara grundlagsfästa, är av väsentlig betydelse att känna till för den som lever och deltar i samhället. Enligt den tredje punkten ska deltagarna utveckla kunskap om hur samhället är organiserat. I detta inbegrips kunskap om såväl offentliga institutioner som näringsliv och det civila samhället. Av den fjärde punkten framgår att deltagarna dessutom ska få kunskap om praktiskt vardagsliv.

3 §

I *första stycket* anges åtta obligatoriska delar som samhällsorienteringen ska innehålla. De obligatoriska delarna bör innehålla följande.

1. Att komma till Sverige

Integrations- och etableringsprocessen.
Arbetets och språkets betydelse.
Kultur och högtider i Sverige.

2. Att bo i Sverige

Arbetsmarknad, bosättningsmönster, näringslivsstruktur och infrastruktur.

Sveriges geografi och befolkning.

Bostad och boende: boendeformer, bostadsförmedling, bostadsfinansiering och hemförsäkring m.m.

Kommunal service och lokalkännedom, exempelvis de viktigaste kommunala institutionerna, det lokala näringslivet, sopsortering, brandsäkerhet och annat skydd mot olyckor.

Det dagliga livet, exempelvis praktiska aspekter på konsumentrollen, alkohol, tobak och narkotika, allemansrätt och djurskydd.

Att leva med funktionshinder.

3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige

Utbildningsmöjligheter, vuxenutbildning och villkor för studerande.

Validering av utländsk kompetens.

Arbetsmarknaden och den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Att söka arbete.

Att arbeta.

Att starta och driva företag.

Skatt och deklaration.

Socialförsäkringar och arbetslöshetsförsäkringen.

Fritid, kultur- och föreningsliv.

4. Individens rättigheter och skyldigheter

Jämställdhet och individens frihet.

Rättigheter för homo-, bi- och transsexuella och personer med könsöverskridande identitet eller uttryck.

Diskrimineringslagstiftning och Diskrimineringsombudsmannen.

Hjälp och stöd: familjerådgivning, kvinnojourer och Barnens Rätt I Samhället (BRIS).

Barns och ungdomars rättigheter i relation till föräldraansvaret – kamratkretsen, relationer samt fritidsaktiviteter.

Religionsfrihet och religiösa samfund.

5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige

Svensk lagstiftning om äktenskap och samboförhållanden.

Att vänta barn och föda barn.

Föräldraförsäkring.

Barns rättigheter.

Relevanta delar av föräldrabalken, skollagen (2010:800), socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Skola, förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet – organisation, arbetssätt, syfte och förväntningar på barnen och föräldrarna.

6. Att påverka i Sverige

Folkstyrelsen:

Demokrati i teori och praktik.

Hur Sverige styrs – nationellt och lokalt perspektiv.

Europeiska unionen.

Åsiktsbildningen i samhället inklusive politiska partier, massmedier, föreningar och organisationer.

Hur val går till.

Rättsstaten:

Grundlagens principer om åsiktsfrihet, föreningsfrihet samt tryck- och yttrandefrihet etc.

Rättstatens principer och mänskliga rättigheter.

Rättsväsendet: polisens och domstolarnas roll inklusive rätten till offentlig försvarare och annat rättsligt biträde och rättshjälp samt Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern.

Offentlighet och sekretess.

Mutor och bestickning.

7. Att vårda sin hälsa i Sverige

Egenvård: sjukvårdsupplysning och apotek.

Hälso- och sjukvård.

Tandvård.

8. Att åldras i Sverige

Pensioner.

Äldreomsorg.

Begravning.
Svenska arvsregler.

Inom varje del ska utgångspunkt tas i de i 2 § angivna målen. Det innebär t.ex. att jämställdhet mellan kvinnor och män ska behandlas där det är möjligt och lämpligt.

Där det är möjligt med hänsyn till samhällsorienteringens tidsmässiga begränsning och lämpligt med hänsyn till förståelsen kan den historiska utvecklingen inom varje del behandlas.

Av *andra stycket* framgår att tyngdpunkten i samhällsorienteringen ska ligga på den praktiska aspekten av att leva i det svenska samhället, snarare än teoretisk information. Vidare anges att det exakta innehållet, omfattningen och tyngdpunkten i varje del bör anpassas efter deltagarna och de lokala förutsättningarna.

Utformning och genomförande

4 §

Av paragrafen framgår hur snart samhällsorienteringen ska påbörjas och avslutas för dem i målgruppen som har rätt till en etableringsplan enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

I paragrafens *första mening* anges att samhällsorienteringen ska påbörjas så snart som möjligt efter det att en etableringsplan har upprättats enligt 6 § lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Arbetsförmedlingen ska upprätta en individuellt utformad etableringsplan för den nyanlände inom två månader från dagen för beslutet om uppehållstillstånd, för den som beviljats uppehållstillstånd efter inresan. För den som har uppehållstillstånd vid inresan ska etableringsplanen upprättas inom två månader från dagen för inresan i landet eller från dagen för det första etableringssamtalet (se 6 § lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och 3 § förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare).

I *andra meningen* anges att samhällsorienteringen normalt ska vara avslutad ett år efter det att etableringsplanen har upprättats.

5 §

Enligt paragrafen ska varje nyanländ erbjudas en samhällsorientering som omfattar minst 60 timmar (dvs. motsvarande 60 x 60 minuter) och som kan kombineras med arbete, studier och andra aktiviteter för att underlätta och påskynda etableringen i arbetslivet. Samhällsorienteringen är en insats som ska ingå i en nyanländs etableringsplan enligt 7 § lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. I planen ska, utöver minst 60 timmars samhällsorientering, även ingå svenskundervisning för invandrare (sfi) och aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet, t.ex. andra studier och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Även arbete kan ingå i planen. Det är av vikt att samhällsorienteringen organiseras på ett sätt så att deltagande i samhällsorienteringen går att kombinera med bl.a. arbete.

De nyanlända ska ges möjlighet att nå upp till en viss minimivå, från vilken de själva kan gå vidare med informellt lärande genom daglig interaktion med andra i arbetsliv och vardagsliv (jfr 2 §). Det exakta innehållet, omfattningen och tyngdpunkten i varje del bör, enligt 3 § andra stycket, anpassas efter deltagarna. Det innebär att varje del inte behöver ägnas samma tid utan tidsåtgången kan anpassas efter deltagarnas behov. Samtliga delar ska dock ingå i samhällsorienteringen. De 60 timmarna ska ses som en gemensam bas som kompletteras genom andra insatser från kommunen själv, landstinget, statliga myndigheter och det civila samhällets aktörer. Ett exempel på en insats som kompletterar samhällsorienteringen är den individuella information och handledning som den nyanlände får vid mottagandet och under den fortsatta etableringen, t.ex. av sfilärare och etableringslots. Ett annat exempel är de statliga myndigheternas särskilda ansvar att anpassa sina informationsinsatser efter nyanlända invandrades behov enligt 2 § förordningen (1986:856) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken.

6 §

Enligt *första stycket* bestämmer kommunen hur samhällsorienteringen ska utformas och i vilken ordningsföljd samhällsorien-

teringens delar ska behandlas. Kunskapsinnehållet och pedagogiken får anpassas efter deltagarnas behov och förkunskaper. I *andra stycket* anges att samhällsorienteringen ska ge utrymme för dialog och reflektion.

7 §

I *första stycket* anges att samhällsorienteringen i möjligaste mån ska bedrivas på modersmålet eller på ett annat språk som deltagaren behärskar väl. Vid behov ska tolk anlitas. Av uttrycket ”i möjligaste mån” följer att samhällsorienteringen får bedrivas på svenska i det fall något annat inte är möjligt. Om det då behövs ska tolk anlitas. Flera kommuner kan samarbeta för att kunna erbjuda samhällsorientering på olika modersmål.

I *andra stycket* anges att de personer som ger samhällsorienteringen ska ha lämplig pedagogisk utbildning eller erfarenhet och ämneskunskap. Med detta menas att personerna ska ha rätt kompetens för uppgiften, men något krav på att denna kompetens ska ha uppnåtts på något särskilt sätt, t.ex. genom viss högskoleutbildning, uppställs inte.

8 §

Paragrafen anger att kommunen ska ha en plan för samhällsorienteringen och att denna plan vid behov ska revideras. Flera kommuner kan ha en gemensam plan för samhällsorienteringen (se kommentaren till 9 §).

9 §

Paragrafen anger att kommunen får uppdra åt andra att utforma planen och anordna samhällsorienteringen. Bestämmelsen innebär att det är möjligt för en kommun att komma överens med en annan kommun eller uppdra åt någon annan aktör, t.ex. ett studieförbund, en annan ideell organisation eller ett företag, att utforma planen och/eller anordna samhällsorientering. Det finns goda möjligheter för kommunerna att samarbeta på frivillig väg. Som anges i författningskommentaren till 8 § kan flera kommuner ha en gemensam plan för samhällsorienteringen. Av 11 § följer att länsstyrelserna ska främja och stödja samarbete mellan

kommunerna. Om en kommun har en plan som den inte utformat själv krävs dock att planen godkänns av kommunen.

Även i de fall det civila samhällets aktörer, t.ex. ideella organisationer, inte har i uppdrag att anordna samhällsorienteringen kan de när så är möjligt och lämpligt involveras i samhällsorienteringen på annat sätt. Detta bör i så fall framgå av planen. Deras insatser kan också utgöra värdefulla komplement till samhällsorienteringen (jfr kommentaren till 5 §).

Intyg och information

10 §

I paragrafen anges att kommunen ska ge varje deltagare ett intyg efter avslutad samhällsorientering samt att omfattningen och innehållet ska framgå av intyget. På begäran ska en annan kommun kunna få information om delvis genomgången samhällsorientering för en nyanländ som flyttat från en kommun till en annan för att den nyanlände ska kunna få ett intyg över avslutad samhällsorientering utan att behöva upprepa vissa delar. Även av sådan information ska omfattningen och innehållet framgå.

Stöd, uppföljning och redovisning

11 §

I paragrafen anges att länsstyrelserna ska främja och stödja samarbete mellan kommuner om samhällsorienteringen. Initiativ till samarbete måste tas av kommunerna själva. Främjandet kan t.ex. bestå i att sprida goda exempel på väl fungerande samhällsorientering.

12 §

I paragrafen anges att länsstyrelserna ska följa upp verksamheten och att varje kommun ska lämna länsstyrelsen de uppgifter som behövs för detta, t.ex. antalet nyanlända som genomgått samhällsorientering och på vilka språk samhällsorienteringen har genomförts. För att det ska vara möjligt att följa utvecklingen vad gäller nyanländas förutsättningar för arbete bör kommunerna också lämna uppgifter om huruvida samhällsorientering-

en bedrivs på dagtid eller kvällstid och hur samhällsorienteringen i övrigt lagts upp för att underlätta de nyanländas möjligheter att arbeta.

13 §

I paragrafen anges att länsstyrelserna varje år ska lämna en gemensam redovisning om samhällsorienteringen till regeringen. Redovisningen bör bygga på de uppgifter länsstyrelserna får från kommunerna enligt 12 §. Den bör ge en samlad bild av hur samhällsorienteringen bedrivs i landet. Detta innebär dock inte att länsstyrelserna har något tillsynsansvar över kommunernas samhällsorientering.

(Integrations- och jämställdhetsdepartementet)